

You will not escape the Justice of this Nation

En studie av den amerikanska fiendebilden efter 1989

Isabelle Ekvall

Abstract

Den här uppsatsen handlar om hur den amerikanska fiendebilden har förändrats sedan kalla krigets slut med tonvikt på hur terrorismens återintåg på den internationella arenan vid attackerna den 11 september 2001 har påverkat denna hotbild. Jag har kommit fram till att denna händelse, som på ett signifikant sätt avspeglas i den retorik som användes efter dåden har fått en avgörande betydelse för amerikansk utrikespolicy, och att detta tydligt kan ses när händelsen sätts in i ett större historiskt sammanhang. Jag har granskat tal som getts inför en samlad kongress under tidsperioden 1990-2011 och kan genom denna studie påvisa både kvantitativt och kvalitativt hur händelsen den 11 september gjorde ett djupt avtryck, förändrade den amerikanska fiendebilden i grunden för en lång tid framåt och har således kopplat detta till teorier om säkerhetisering och in och utgruppsdynamik utifrån ett instrumentalistiskt förhållningssätt. Dessa tal inkluderar utmålandet av fienden som orättfärdig och grym, samtidigt som den egna gruppen framställs i god dager, och denna retorik har varit ledande i den mobilisering till krig som ur ett amerikanskt perspektiv var nödvändig under början av detta århundrade.

Nyckelord: USA, fiendebild, hotbild, säkerhetisering, ingrupper, utgrupper, terrorism, säkerhet, 11 september, narrativ

Antal ord: 7 401

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och Frågeställning.....	3
1.2	Hypotes.....	3
1.3	Säkerhetsiseringsteorin	4
1.4	Terrorism.....	4
1.5	In och Utgruppsdynamik.....	5
2	Metod	7
2.1	Kvantitativ innehållsanalys	8
2.2	Kvalitativ idéanalys.....	8
2.2.1	Material och Avgränsningar.....	9
3	Den kvantitativa studien	11
4	Den förändrade fiendebilden efter 1989	12
5	Den förändrade fiendebilden efter den 11 september 2001	17
6	Slutsats och Diskussion	20
7	Referenser	23

1 Inledning

Amerikansk utrikespolicy har gått igenom många förändringar från det kalla krigets slut och fram tills idag: vid Sovjetunionens fall förändrades dynamiken i den rådande världsordningen drastiskt och således också den amerikanska politiken. Den här uppsatsen kommer att studera hur denna förändring sett ut, med fokus på hur den amerikanska fiendebilden har förändrats. Under det kalla kriget präglades världen utan en bipolär ordning, en ständig kamp mellan öst och väst, mellan liberal kapitalism och demokrati å ena sidan och kommunism och totalitet å andra sidan. Varje konflikt som uppstod i världen var av kalibern att kunna starta ett tredje världskrig, denna gång med kärnvapen. Alla konflikter blev helt enkelt beroende av den större övergripande konflikten. Det är intressant att notera den retorik som användes utav USA under denna period, speciellt den som uppstod i samband med Trumandoktrinen 1947. Bland annat innehöll doktrinen följande stycken:

It must be the policy of the United States to support free peoples who are resisting attempted subjugation by armed minorities or by outside pressures. (Harry S. Truman, 1947)

The seeds of totalitarian regimes are nurtured by misery and want. They spread and grow in the evil soil of poverty and strife. They reach their full growth when the hope of a people for a better life has died. [...] The free peoples of the world look to us for support in maintaining their freedom. If we falter in our leadership, we may endanger the peace of the world - and we shall surely endanger the welfare of our own Nation. Great responsibilities have been placed upon us by the swift movements of events. (Harry S. Truman, 1947)

Denna retorik har stora likheter med den som har använts sedan terrorattackerna på World Trade Center den 11 september 2001 fram tills idag, angående det internationella terroristhotet. Det är därför intressant med det större historiska perspektivet. Av denna anledning kommer jag att mot denna bakgrund analysera kontemporär utrikespolitik, även om kriget inte längre utkämpas mot kommunismen som adresserades i Trumandoktrinen. Istället befinner sig USA sedan mer än ett decennium sig i krig mot terrorismen, vilket uttryckts i två krig med andra stater, nämligen Afghanistan och Irak. Visserligen är kriget i Irak vid skrivande stund över i den mån att inga amerikanska stridande förband finns kvar på irakisk mark.

För att återgå till kronologin: När det kalla kriget så tog slut så uppstod en period av en supermakt på tillväxt, utan konkurrenter. USA var en hegemonisk gigant, både i termer av internationell politik, militär och ekonomi. George Bush som satt vid makten under denna tid gjorde mycket för att fullfölja en vision som lagts till

grund redan av Woodrow Wilson och Franklin Roosevelt, där USA skulle fungera som en garant av världsordningen genom samarbete och internationella institutioner. (Chollet 2008, s.10-11) När Saddam Hussein 1990 invaderade Kuwait uttalade sig president Bush om en klar linje som skulle råda efter Sovjets fall:

Clearly, no longer can a dictator count on East-West confrontation to stymie concerted United Nations action against aggression. A new partnership of nations has begun. [...] We're now in sight of a United Nations that performs as envisioned by its founders (George Bush, 1990a)

Intressant är att Säkerhetsrådet för första gången uttalade sig i form av en resolution där man deklarerade att Iraks agerande gentemot Kuwait var ett hot mot världsfreden. (Chollet 2008, s.5, 7) För första gången menade man alltså att statssoveräniteten och icke-interventionsprincipen tvunget fick stå tillbaka, eftersom säkerheten i regionen och världen var hotad. Detta stöddes av mandat under FN-stadgans sjunde kapitel som tillät våld.

Fortsättningsvis så präglades 90-talet av handlingsutrymme och gott förtroende för den amerikanska staten, vars agerande både i Mellanöstern och på Balkan rättfärdigades (om än retroaktivt) av FN och dess säkerhetsrådsresolutioner. Vissa hävdar dock att en splittring påbörjades internt i USA, där de konservativa enbart hade hållit ihop på grund av hotet från kommunismen. När man så vann det kalla kriget och sedermera också Gulfkriget så fick detta en mer disorienterande effekt än vad som kanske var väntat. Trots dess högteknologiska faktor var Gulfkriget snarare en efterverkan av det kalla kriget i och med det realistiska säkerhetsbegreppet, än något som var tidstypiskt för tiden efter det, där säkerhet omdefinierades till att inkludera meningar som mänsklig säkerhet. (Chollet 2008, s.12, 18) Eller som Colin Powell uttryckte det:

The gulf war was the war against the Russians we didn't have. [...] The Iraqis sat there and we kicked the shit out of them (Colin Powell citerad i Chollet 2008, s.18)

Något som kommer att studeras närmare senare i uppsatsen är de säkerhetshot som USA utsatts för från kalla krigets slut och framåt. Framför allt så kommer fokus att ligga på det hot som uppdagades och också omsattes i praktiken den 11 september 2001, men det finns en parentes i historien: redan 1993 utsattes World Trade Center (WTC) för en terrorattack, som också uppmärksammades, om än inte alls i samma omfattning som attacken 2001. FBI beskriver efter 15 år attacken på följande sätt:

It was Friday, February 26, 1993, and Middle Eastern terrorism had arrived on American soil—with a bang. (Federal Bureau of Investigation, 2008)

Texten är i och för sig skriven i efterhand, men redan här kan vi se hur terrorn sätts på kartan och placeras geografiskt.

1.1 Syfte och Frågeställning

Den här uppsatsen syftar till att undersöka hur den amerikanska fiendebilden har förändrats från kalla krigets slut, med särskilt fokus på förändringar efter den 11 september 2001. Jag vill väcka frågor om hur en sådan händelse kan förändra retorik såväl som dagordning, utifrån att den ger nya premisser. Inledningsvis har jag presenterat en kortfattad bakgrund av amerikansk utrikespolitik sedan kalla kriget, något som ansågs nödvändigt för att kunna analysera analysenheterna enligt de teoribildningar som presenteras nedan. Förförståelsen i ämnet ger kunskaper om att traumat vid den 11 september har påverkat USA:s utrikespolitik till att vara mer robust än tidigare, med en retorik som tydligare adresserar problematiken kring internationell terrorism. Intentionen är också att pröva teorier om säkerhetsisering och fiendebilder utifrån in och utgruppsmentaliteter på ett specifikt fall, som då är USA. Själva operationaliseringen av undersökningen sker i två delar, en kvantitativ och en kvalitativ textanalys. (Detta förklaras mer extensivt under avsnittet 1.3 Metod) Analysenheterna som undersöks för att ta reda på hur fiendebilden har förändrats är de årliga *State of the Union Adresses* som ges i slutet av januari varje år utav den sittande presidenten. (Dock finns vissa undantag som nämns senare) Frågeställningen är följande:

Hur har den amerikanska yttre fiendebilden förändrats sedan kalla krigets slut och på vilket sätt kan detta åskådliggöras i *State of the Union Adresses* mellan 1989 och 2011?

1.2 Hypotes

Eftersom detta är en hypotetiskt deduktiv ansats (läs mer om detta i avsnitt 2 Metod) så utgår jag ifrån en hypotes baserad på tidigare forskning och min egen förförståelse. Jag menar att det finns goda skäl att anta att 1) USA har fått en förändrad fiendebild sedan kalla krigets slut och att detta kan påvisas i den använda retoriken. 2) Denna förändring har inte sett ut som en linjär funktion, utan som en kurva där hotbilden förändrats i omgångar. 3) Att den största förändringen trots allt skedde vid terrorattackerna på World Trade Center den 11 september 2001. Jag motiverar hypotes nummer 2 med att USA även under 1990-talet var inblandade i en rad konflikter i världen, som rimligtvis borde avspeglas i *State of the Union Adresses*.

1.3 Säkerhetsiseringsteorin

Vid dagordningsteorier inom utrikespolitisk forskning är säkerhetsiseringsteorin en av de vanligare. Med rötter i Köpenhamnskolan förknippas den med namn som Barry Buzan och Ole Wæver. Säkerhetsisering är en form av instrumentalistiskt fenomen, som enligt Wæver innebär att presentera något som ett akut problem, så pass akut att det således behöver extraordinära eller till och med extralegala åtgärder. (Buzan et al, 1998, s.23-26)

Oftast handlar det om att presentera en hotbild, där man visar att fienden använder sig av så pass prekära metoder att de också bör bemötas med sådana, trots etiskt tveksamma följder. (Buzan et al, 1998, s.25) I sådana fall kan det handla om exempelvis terroristbekämpning, som i USA förändrat dagordningen och gett utrymme för vad som vissa kallar för tortyr eller annan omänsklig behandling. Men det handlar också om förändringar på ett mer vardagligt plan, som att framställa hotet som så pass allvarligt att det kräver kostsamma åtgärder som utökade säkerhetskontroller på flygplatser, eller en större försvarsbudget. Sådana beslut får konsekvenser för den enskilde medborgaren.

I den här uppsatsen kommer säkerhetsiseringsteorin att diskuteras utifrån dels den amerikanska policyn efter kalla kriget, men främst utifrån den retorik som används. Jag menar att den amerikanska policyn och hotbilden inte kan utvärderas utan hänsyn till säkerhetsrådets agerande, eftersom de två är sammanlänkade. Jag reserverar mig dock genom att här påpeka att dessa inte är synonyma med varandra, men att förändringar i amerikansk policy bevisat har effekt på säkerhetsrådets resolutioner och tvärtom. Policys och uttalanden från den amerikanska regeringen måste också ställas mot folkrätten som delvis utgörs av FN-stadgan. Mest tydligt blir detta vid den extensiva tolkning av självförsvarsrätten som användes av USA (tillsammans med Storbritannien) i rapporten till säkerhetsrådet den 7 oktober 2001 i samband med det inledande anfallet mot Afghanistan. Detta föranleddes dock av säkerhetsrådets resolution 1368 från den 12 september 2001, då terrordåden den 11 september fördömdes, och självförsvarsrätt erkändes i enlighet med FN-stadgan. Detta var den första gången säkerhetsrådet kopplat ihop internationell terrorism med rätt till självförsvar. (S/RES/1368, 12 september 2001)

1.4 Terrorism

Terrorism och andra typer av psykologisk krigföring är uråldriga fenomen. Redan Xenophon, en grekisk historiker aktiv på 300 talet f.k. skrev om hur psykologisk krigföring och skrämsel var effektiva medel i att försvaga fienden. Eftersom

terrorism har civila som mål snarare än en armé, så fungerar det effektivt i att ingjuta fruktan och demoralisera fienden. Terrorism i nationalistiska syften har funnits länge, och också visat sig fungera väl i vissa fall. Dock är fenomenet internationell terrorism något som inte lyfts upp på dagordningen i lika stor mån tidigare som idag. När en stat blir utsatt för terror av proportionerna som vid den 11 september 2001 så uppstår en rad problem med att bemöta de som utfört dåden. Staten är designad att möta hot från andra stater, hot som existerar i exakta spatiala termer. (Joireman 2003, s.16-17)

1.5 In och Utgruppsdynamik

Det finns många teorier om uppkomsten och upprätthållandet av in och utgrupper. Jag kommer att hålla mig till den förklaringsmodellen som beskriver denna dynamik utifrån ett instrumentalistiskt angreppssätt. Instrumentalister ser förekomsten av ingruppen, oftast en etniskt bestämd grupp, som medel för politiska mål snarare än som förutbestämd genom sin uppkomst. De är på så vis en del av ett top-down förhållningssätt. (Joireman, 2003 p.35, 54) De menar vidare att etnicitet kan förändras; dels kan individen byta identitet, dels kan nya grupper konstrueras utifrån nya förutsättningar och krav. Dessutom hävdar de att vikten av en etnicitet kan vara fullkomligt frånvarande vid vissa tillfällen, och totalt avgörande vid andra. En faktor som kan spela roll för förekomsten av etnisk mobilisering är exempelvis konflikter. (Joireman 2003, s.46-47, 137) På så vis går denna teori hand i hand med säkerhetiseringsteorin. Då en fråga säkerhetiseras handlar det alltså om att sätta frågan högst upp på dagordningen, såväl som med instrumentalistiska medel mana till mobilisering av ingruppen. (Joireman 2003, s.49-50, 137)

I det amerikanska fallet tycker jag dock att etnicitet inte är en tillräckligt precis term för att beskriva ingruppen, eftersom den amerikanska identiteten baseras mer på nationalkänslan. Därför kommer jag i fortsättningen att referera till denna som den nationella identiteten i fallet USA, även om etnicitet kan komma att användas för att beskriva fenomenet mer generellt. Förutom den delen av teorin som beskrivits ovan, det vill säga säkerhetiseringen så har instrumentalismen också en annan aspekt än att sätta dagordningen. Genom att framställa ett hot kan sammanhållning inom en ingrupp förstärkas, och den yttre gränsen gentemot den så kallade utgruppen kan förskjutas och inkludera fler eller färre än tidigare. Vissa menar till och med att nya grupper kan skapas genom bristen på resurser eller dylikt, där rivalitet uppstår. Denna inriktning ligger dock under kategorin socialkonstruktivism, men är inte desto mindre intressant om man tittar på den utifrån den instrumentalistiska åskådningen. Inriktningen kallas för competition theory. Utifrån instrumentalismen skulle alltså sådana brister på resurser kunna skapas, eller stigmatieras för att uppnå skapandet av nya grupper. Detta är också en del i att förstärka redan existerande grupper. (Joireman 2003, s.67-68)

Joireman diskuterar instrumentalismen utifrån skapandet av fiendebilder med media och bildspråk som medel. (Joireman 2003, sid 137-137) Genom att måla upp "den andre" det vill säga utgruppen i en negativ bemärkelse, och samtidigt per definition måla upp den egna gruppen som motsatsen till utgruppen skapas en effektiv fiendebild som snabbt kan upptas av samhället och dess individer. Detta gjordes av George W. Bush under efterdämningarna av attackerna på WTC den 11 september 2001.

We are not deceived by their pretenses to piety. We have seen their kind before. They are the heirs of all the murderous ideologies of the 20th century. By sacrificing human life to serve their radical visions - by abandoning every value except the will to power - they follow in the path of fascism, and Nazism, and totalitarianism. (George W. Bush 2001 citerad i Joireman 2003, sid 45)

I samma andetag som fienden framställs i likhet med nazister, fascister och kommunister framställs då den egna gruppen som motsats till detta: amerikaner har goda värderingar och är inte mördare eller har radikala visioner. På så vis kan inte heller den efterföljande attacken av Afghanistan ses som illegitim, eftersom man har att göra med samma typ av fiender som under de tidigare världskrigen. (Joireman 2003, s.45-46) En del av skapandet av in och utgrupper är det gemensamma narrativet som tas upp av bland annat Rouhana och Bar-Tal. Här ligger fokus på det som kallas Societal beliefs, som håller ihop gruppen och definierar den utifrån delade värderingar och en gemensam historia. Detta blir mycket viktigt då minnet av tidigare konflikter kan användas för att skapa en känsla av gemenskap inför ett stundande hot. Det är existentiellt att vidhålla dessa troföreställningar även under fredstid. (Rouhana & Bar-tal 1998, s.763)

2 Metod

Den ansats som används i denna uppsats bygger på en hypotetisk deduktion, och är en kvalitativ textanalys till största del även om andra arbetssätt förekommer som komplement. Den hypotetiskt deduktiva metoden innebär att uppsatsen utgår ifrån en hypotes uppställd på grundval av förförståelse och rimliga antaganden, därav hypotetisk. Det deduktiva inslaget innebär att hypotesen prövas, och antingen förkastas eller stärks. Ett grundläggande ontologiskt antagande som varit vägledande för denna uppsats är att hypoteser aldrig kan slutgiltigt verifieras, eftersom det vore att ställa upp en naturlag på grund av ett antal överrensstämmande fall. Därför reserverar jag mig genom att här poängtera att hypotesen enbart kan stärkas, och inte fastställas slutgiltigt. (Teorell och Svensson, 2007, s.49-51)

Det andra ontologiska antagandet som jag grundar mitt metodval på är att vi aldrig kan känna till världen precis som den är, då vi är en del av världen. Eftersom verkligheten enbart kan bedömas efter vår uppfattning om den så blir den i högsta grad subjektiv. Jag har således valt att använda mig av en hermeneutisk metod, vilket innebär en rad antaganden. Dels menar hermeneutikerna att vi aldrig kan vara utan förväntningar när vi tolkar en text, att vi alltid är subjektiva till det vi studerar och att vi enbart kan tolka utifrån vår förståelsehorisont. (Boréus och Bergström 2005, s.25) Detta resulterar i den hermeneutiska cirkeln: Den förförståelse som vi har är både en förutsättning för att vi ska kunna börja tolka texten, samtidigt som denna tolkning ofrånkomligen kommer att ändras under tolkningens gång. På så vis finns det en synergieffekt mellan förförståelsen och tolkningen. (Boréus och Bergström 2005, s.24-25) Efter den hermeneutiska spiralen finns det ytterligare ett centralt begrepp som återkommer inom den hermeneutiska metoden, nämligen horisontsammansmältning. Ett gott exempel på ett hermeneutiskt arbetssätt bör innebära att texttolkaren, i det här fallet jag, ska försöka att se över sin egen horisont och istället försöka att sätta sig in i den studerade textens. Texten kan vara både text som i den naturliga betydelsen, men också en fysisk person, ett händelseförlopp eller dylikt. Den hermeneutiska metoden utvecklades framför allt ur behovet att skapa ett komplement till den hypotetiskt deduktiva, snarare än att vara en ersättning. De två kan ha många likheter, exempelvis kan förförståelsen liknas vid hypotesen. Denna (förförståelsen eller hypotesen) förändras medan tolkningsprocessen fortgår genom att testimplikationer falsifieras och revideras. (Boréus och Bergström 2005, s. 24)

2.1 Kvantitativ innehållsanalys

Den kvantitativa metoden används för att dels snabbt få en uppfattning om analysenheterna och de variabler som de innehåller. Detta görs genom en innehållsanalys. Denna metod karaktäriseras av att mäta förekomsten av i det här fallet begrepp eller ord (som då utgör variablerna för undersökningen). (Boréus och Bergström 2005, s.43) Variablerna förekommer i de dokument som jag ämnar undersöka, vilka är *State of the Union Addresses* (se stycket 1.5 Material och Avgränsningar). Detta ökar också tillförlitligheten i den tolkning som senare görs under den kvalitativa textanalysen som är steg två. Det ska dock sägas att den kvantitativa innehållsanalysen kan ses som godtycklig i den mån att enbart förekomsten av exempelvis ett ord egentligen inte säger så mycket om det sammanhang av den text där ordet förekommer. Dock kan det bli mer intressant att diskutera förekomsten av ett ord i kombination med en tolkning av den text i vilken ordet förekommer. En klar fördel med innehållsanalysen är att reliabiliteten blir väldigt god, då varje ny undersökning av materialet skulle komma fram till samma resultat. Men som tidigare sagt så uppstår validitetsfel lätt. Därav den kvalitativa metoden som komplement, vilket enligt Boréus och Borgström kan göras med fördel. (2005, s.45)

De ord som jag har valt ut, vilka således utgör kodningsenheterna (Boréus och Bergström 2005, s.49), att mäta förekomsten av i materialet är följande: security, defense, threat, terror och enemy. I fallet enemy har jag valt att söka i dokumenten efter enem* för att inkludera pluralformen av ordet. När det gäller ordet terror räknades även ord som innehåller detta med; terrorism, terrorist, terrorists, terrorist organization och så vidare. När jag undersökte förekomsten av ordet security valde jag att utesluta de gånger ordet förekom i sammanhanget social security, health security eller environmental security. På så vis kunde undersökningen standardiseras utan att det tycktes finnas utrymme för systematiska felkällor. (Teorell och Svensson 2007, s. 264 - 269)

2.2 Kvalitativ idéanalys

Den föregående kvantitativa innehållsanalysen har som tidigare nämnt sina brister i validitetssynpunkt. Därför gjordes också en närmare och mer intensiv undersökning av materialet. Den kvantitativa innehållsanalysen utgjorde en bra grund för var i texten de stycken som var av intresse för denna undersökning förekom. Alla de dokument som utgjorde analysenheterna lästes, med fokus på att sätta sig in i sammanhanget där variablerna i stycket ovan förekom. Det finns två huvudsakliga skäl till att komplettera den kvantitativa innehållsanalysen med en kvalitativ idéanalys; dels är metoden mer fri att utformas så som den forskande

vill, och kan därför struktureras så att helheten framgår istället för enbart de komponenter som är mätbara. Detta ligger också väldigt nära det andra skälet till att en kvalitativ idéanalys är önskvärd, även delar som inte är synbara, utan måste tolkas i sitt sammanhang och läsas mellan raderna framkommer vid denna metod. (Esaiasson et. al 2002, s.237) Den kvantitativa textanalysen “är ett tillvägagångssätt som innebär att ett stort antal analysenheter behandlas likvärdigt och tillskrivas [sic!] samma vikt.” (Esaiasson et. al 2002, s.237) medan den kvalitativa textanalysen antar att textens helhet är något annat än summan dess delar (Esaiasson et. al 2002, s.237). Det handlar alltså om att kritiskt granska innehållet i texten snarare än att systematisera den. (Esaiasson et. al 2002, s.238)

Det är i den här delen av min metod som det hermeneutiska angreppssättet blir användbart i operationaliseringen. Esaiasson et. al menar dock att hermeneutiken kan vara en bred litteratur att använda sig av och strukturerar istället upp operationaliseringen i ett antal hållpunkter: frågans karaktär, tankens klarhet, valet av tolkningsperspektiv och avståndet mellan texten och texttolkaren. (Esaiasson et. al 2002, s.249-250) Frågans karaktär handlar om ett intressefokus som antingen är latent eller manifest. Manifesta budskap kan ses utan närmare studie medan latent budskap läses mellan raderna. Jag kommer att studera både och i min textanalys. Tankens klarhet innebär att den som producerat texten eventuellt inte funderat över de budskap som forskaren ämnar undersöka. I det här fallet menar jag att sådana problem inte finns, däremot kan texten eventuellt vara avsiktligt tvetydig. Valet av tolkningsperspektiv innebär som tidigare nämnt att inse skillnaden i vad texten innebär för avsändaren och för forskaren. Eftersom jag använder mig av en hermeneutisk metod så kommer jag att försöka att tolka texten utifrån avsändarens horisont. När det så kommer till avståndet mellan forskaren och avsändaren ska hänsyn tas till det tidsmässiga, sociala och kulturella perspektivet. (Esaiasson et. al 2002, s.250-251)

2.2.1 Material och Avgränsningar

Det primära material som undersöks i den här uppsatsen är *State of the Union Adresses* mellan 1990 och 2011. Dessa tal är meddelanden till kongressen under mandat av artikel 11, sektion 3 i USA:s konstitution. Där står att läsa följande:

He shall from time to time give to the Congress information of the state of the union, and recommend to their consideration such measures as he shall judge necessary and expedient. (the American Presidency Project, 2011)

George Washington var delaktig i att klargöra vad frasen “from time to time” faktiskt skulle innebära, och sedan 1970 har dessa tal hållits med ungefär ett års mellanrum. Vanligtvis hålls de i slutet av januari varje år. (The American Presidency Project, 2011)

Inledningsvis var det meningen att även talet från 1989 skulle tas med, men då detta, precis som talen från 1993, 2001 och 2009 inte officiellt kallas för *State of the Union Address* så uteslöts dessa år ur materialet. Bushs tal från 1989 och Clintons tal från 1993 kallas inte för *State of the Union Address*, utan istället för "*Administration Goals*" speeches. Talet från 2001 givet av George W. Bush är inte heller ett *State of the Union Address*, det är hans "*Budget Message*". Barack Obama höll ett annat liknande tal inför en samlad kongress, men detta är inte ett officiellt *State of the Union Address*. Visserligen skulle dessa tal också ha kunnat inkluderas i materialet, men jag anser att detta kunde ha fått en missvisande inverkan på resultatet, och dessutom tycker jag att det är viktigt att ha en tydlig stringens i urvalet.

3 Den kvantitativa studien

Nedan presenteras de resultat som framkom vid den kvantitativa innehållsanalysen, där orden security, defense, threat, terror och enem* räknades i State of the Union Adresses. Det är tydligt att framför allt ordet terror användes i mycket större utsträckning efter 2001 än tidigare, men även security användes i högre grad efter 2001. (se diagram 1.1) Sammantaget går det att urskilja en tydlig ökning av alla ordens sammanlagda användning efter 2001 och framåt, i en avtagande kurva efter 2008. (se diagram 1.2)

Diagram 1.1

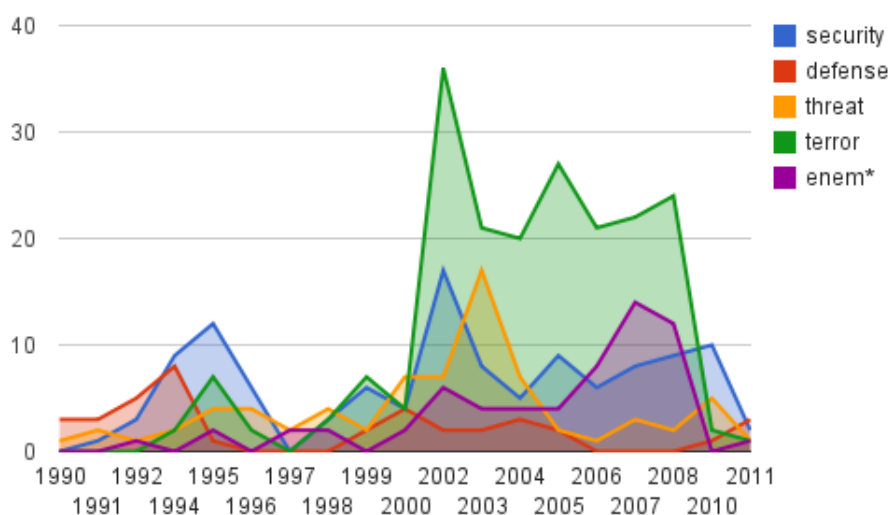
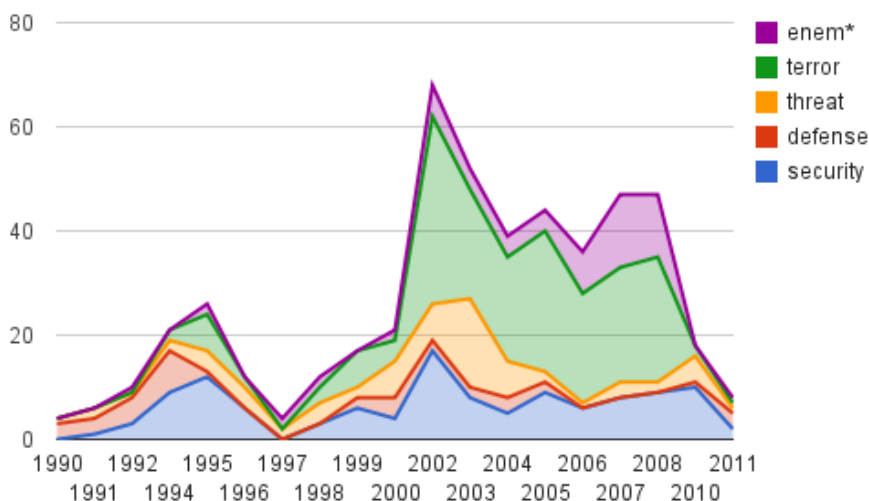

Diagram 1.2

4 Den förändrade fiendebilden efter 1989

Jag har delat upp analysen av den kvalitativa studien i två delar, en del som diskuterar fiendebilden efter det kalla kriget, för att senare under nästa rubrik diskutera den förändrade fiendebilden efter den 11 september 2001. Under 1990-talet kommer jag att fokusera på årtalen 1994 och 1995, som fick störst utslag i den kvantitativa innehållsanalysen under 1990-talet, men även lägga stort fokus vid 1991, som trots att det inte fick så stort utslag i den kvantitativa undersökningen innehöll en väldigt stark fiendebild, vilket visas nedan. Det kan vara intressant att diskutera varför dessa begrepp inte användes i så stor grad 1991: Antingen kan det vara så att amerikanerna kanske helt enkelt var så pass trötta på dem efter det kalla kriget att man använde sig av annan retorik. En annan förklaring kan vara att det fanns skäl att inte skrämman upp befolkningen, samtidigt som man ändå ville måla upp Saddam Hussein som en ondskefull ledare för att motivera interventionen. Här finns det alltså en stor skillnad mellan de olika metodernas resultat.

1990 års tal inför den samlade kongressen givet av George Bush har ett antal huvudfokus, dock är det mest centrala temat att det kalla kriget tagit slut, och att världsordningen har förändrats på grund av detta:

(T)hat was our world, until now. The events of the year just ended, the Revolution of '89, [...] marks the beginning of a new era in the world's affairs. (George Bush, 1990b)

De hot och fiender som framställs i detta tal är väldigt abstrakta, det handlar om fenomen snarare än länder eller andra aktörer.

Every one of us must confront and condemn racism, anti-Semitism, bigotry, and hate, not next week, not tomorrow, but right now -- every single one of us. (George Bush, 1990b)

Den amerikanska fiendebilden under det kalla kriget hade varit väldigt lättillgänglig, det var kommunismen och totalitarismen som stod mot de fria och demokratiska värderingar som USA menade att den egna nationen stod för. Direkt efter detta var det väldigt viktigt att direkt påvisa att denna fiendebild försvunnit, eftersom man menade att man vunnit det kalla kriget, det hade alltså inte bara tagit slut. Visserligen målas bilden av fienden fortfarande upp, men den är inte längre något existentiellt hot mot den amerikanske medborgaren i stort. Det var dock viktigt att visa för kommande generationer hur farlig världen kan och hade varit under det kalla kriget. Inom teorier om in och utgrupper är det viktigt

med det som kallas för Societal beliefs. För att skapa en känsla av en ingrupp, måste dessa föreställningar finnas om att gruppen är unik och utvald, vilket grundar sig i ett gemensamt narrativ. Det blir därför viktigt att hålla detta narrativ vid liv även under fredstid, för att sedan kunna använda sig av dessa föreställningar om unikheter då nya konflikter uppstår. Detta hänger nära ihop med den egna gruppens oförmåga att göra fel, medan utgruppens mål inte är rättfärdiga. (Rouhana och Bar-tal s.763)

1991 så ser vi att fienden målas upp på nytt. Som tidigare nämnt finns det många som menar att Gulfkriget är en parentes i historien, och jag är benägen att hålla med om det på grunderna av att det var en urladdning av uppdämd energi skapad under 40 års kallt krig, och att fienden inte alls framställdes i den mån att den faktiskt var farlig för det amerikanska folket, utan att det istället handlade om att sprida de amerikanska värderingarna, som ju förstärkts då det kalla kriget vunnits. Det är dock viktigt att skilja på förmedlad hotbild och faktisk hotbild i det här fallet. I vissa fall när hot mot världsfreden eller världsordningen framställs kan man se att det kan tolkas som ett direkt hot mot USA, som vid det här tillfället var hegemon.

Jag menar också att det är centralt att se hur Bush målar upp Saddam Hussein som fienden. Det handlar framför allt om att framställa de totalt illegitima mål som fienden har, samtidigt som man menar att den egna saken är rättvis. Detta är en central del av narrativet som skapar och upprätthåller den nationella identiteten och in och utgruppsdynamiken. (Rouhana & Bar-Tal, 1998; Joireman, 2003)

(his) unprovoked invasion -- his ruthless, systematic rape of a peaceful neighbor [...] Tonight, we work to achieve [...] a victory over tyranny and savage aggression.[...] (T)his brutal dictator will do anything, will use any weapon, will commit any outrage, no matter how many innocents suffer. (George Bush, 1991)

Our cause is just; our cause is moral; our cause is right. (George Bush, 1991)

President Bushs tal från 1991 skiljer sig avsevärt från det han höll året innan. Det finns fortfarande en ton av optimism, och av stolhet över det vunna kalla kriget, men talet spelar i högre grad på folkets nationalkänsla:

We are Americans; we have a unique responsibility to do the hard work of freedom. [...] We are a nation of rock-solid realism and clear-eyed idealism. (George Bush, 1991)

Här återkommer vi till betydelsen av narrativ och symbolism för den nationella identiteten. Wood menar att narrativ kan ses som upprätthållare eller beskyddare av tiden och på så vis kan de behålla en dynamik mellan ut och ingruppen som tillhör en svunnen tid. (1991, s.91) Talet är till stor del ett försvar för det krig som förs i Mellanöstern, där det framhålls att "What is at stake is more than one small country". (George Bush, 1991) Dessutom menar presidenten att "With few

exceptions, the world now stands as one” (George Bush, 1991). En annan viktig aspekt är att det amerikanska ledarskapet lyfts fram, som robust och beslutsamt:

Europe has become whole and free, and America's leadership was instrumental in making it possible. [...] This is the burden of leadership and the strength that has made America the beacon of freedom in a searching world. (George Bush, 1991)

1992 års tal hålls efter ett avslutat Gulfrökrig, och Bush framhåller här att kommunismen slutgiltigt har dött, och att:

now that we can stop making the sacrifices we had to make when we had an avowed enemy that was a superpower. (George Bush, 1992)

Mitt intresse drogs till att studera vad i talen från 1994 och 1995, båda givna av William J. Clinton, som uttryckte de ord som redogjorts för ovan, eftersom vi kan se en tydlig uppgång i användandet av orden. Det visade sig att säkerhetshot framför allt framställdes på följande sätt:

Ultimately, the best strategy to ensure our security and to build a durable peace is to support the advance of democracy elsewhere. Democracies don't attack each other. (William J. Clinton 1994)

Clinton menar vidare att det som måste göras är att “expand opportunity at home and our leadership abroad” (William J. Clinton, 1994) och anknyter då till retorik använd 1990 och 1991. När det gäller användandet av ordet terror är det 1994 enbart terror utomlands, främst i innehavandet av kärnvapen som adresseras. 1995 tas terrorattacker på WTC 1993 upp, och de som utförde attentaten kallas för “cowards”. Under 1994 och 1995 så händer många saker i världen som ger utslag i den kvantitativa innehållsanalysen. Bland annat är det folkmordet i Rwanda som tas upp, och ondskan i världen gör sig åter påmind, även om den inte är ett hot mot det amerikanska folket. Förklaringen till uppgången i statistiken under den kvantitativa studien kommer sig dock främst från situationen på Balkan vid tillfället. 1995 säger Clinton följande om säkerhetsproblem:

A lot of people think that the security concerns of America today are entirely internal to our borders. [...] Now that the cold war has passed, it's tempting to believe that all the security issues, with the possible exception of trade, reside here at home. But it's not so. Our security still depends upon our continued world leadership for peace and freedom and democracy. We still can't be strong at home unless we're strong abroad. (William J. Clinton, 1995)

Återigen nämner man alltså det kalla kriget för att påminna om den fiende som då existerade, eftersom minnet av den osäkerhet som amerikanerna kände under denna tid är en effektiv mobiliserande faktor. Det finns dock en annan viktig aspekt som gör att Clinton använder sig av ordet terror vid ett flertal tillfällen i sitt tal 1995, nämligen att USA har en nära relation med Israel:

Just this week, another horrendous terrorist act in Israel killed 19 and injured scores more. On behalf of the American people and all of you, I send our deepest sympathy to the families of the victims. I know that in the face of such evil, it is hard for the people in the Middle East to go forward. But the terrorists represent the past, not the future. (William J. Clinton, 1995)

1996 talar Clinton om terror för första gången som att "it respects no borders" (William J. Clinton, 1996). Dock handlar det till stor del om hot mot allierade, snarare än mot den egna nationen. Presidenten menar dock att det är viktigt att ta framtidens hot på allvar, och att detta kan komma att bli mer verkligt så småningom. Dock tas både tunnelbanebombningarna i Japan och bombningarna i Oklahoma upp som exempel på dessa terrorhot.

År 1998 börjar Clinton att tala om en informationsålder som skapar utrymme både för terrorister och för internationell kriminalitet, således används terror även här vid ett flertal tillfällen. Han har då frångått sitt tidigare uttalande om att terror är något som tillhör historien och menar att det är ett av framtidens områden för oro. Framför allt är det rädslan för kärnvapen som förmedlas till publiken. Återigen målas också bilden av Saddam Hussein som en skoningslös fiende upp:

Saddam Hussein has spent the better part of this decade and much of his nation's wealth not on providing for the Iraqi people but on developing nuclear, chemical, and biological weapons and the missiles to deliver them. The United Nations weapons inspectors have done a truly remarkable job finding and destroying more of Iraq's arsenal than was destroyed during the entire Gulf war. Now Saddam Hussein wants to stop them from completing their mission. (William J. Clinton, 1998)

År 2000 används återigen ordet terror vid flertalet tillfällen, bland annat för att beskriva det som Milosevic utsatt folket i Serbien för. När det gäller utrikespolitiska åtaganden säger Clinton följande:

A second challenge we've got is to protect our own security from conflicts that pose the risk of wider war and threaten our common humanity. We can't prevent every conflict or stop every outrage. But where our interests are at stake and we can make a difference, we should be, and we must be, peacemakers. (William J. Clinton, 2000)

Detta är till stor del en fortsättning av den politik som förts under 1990-talets senare del, där USA agerat till stor del på eget initiativ på Balkan och då särskilt i Kosovo, fört en aktiv diplomati i Mellanöstern och bidragit även i Östtimor och Afrika.

Sammanfattningsvis kan sägas att förutom undantagen i början och mitten av 1990-talet är det främst den inhemska ekonomin som fått stå i centrum för dessa tal, snarare än utrikespolitiska problem. Det kan till stor del kopplas ihop med att det efter kalla kriget fanns utrymme för att dra ner på försvarsbudgeten och rusta ner kärnvapenarsenalen. De hotbilder som framförs är till största del inte ett hot mot den egna nationen, utan mot allierade eller mot världsordningen i stort. Det

fanns ett stort utrymme för USA att bevaka sina egna intressen runt om i världen och sprida demokrati utifrån de egna premisserna snarare än att försvara dessa.

5 Den förändrade fiendebilden efter den 11 september 2001

I den här delen av analysen presenteras de tal som hålls efter terrorattackerna den 11 september. Både årtalen 2002, 2005 och 2007-2008 fick högt utslag i den kvantitativa analysen, här läggs dock enbart fokus på det tal som gavs år 2002, eftersom de talen som gavs efter det innehöll samma retorik som detta tal vid närmare granskning, enbart i mindre utsträckning. Det är alltså så att fiendebilden förändrades drastiskt mellan åren 2000-2002, och att den nya fiendebilden höll i sig och fortfarande ser ut på liknande sätt även om retorikens aggressivitet avtar successivt. Precis som den kvantitativa studien visar finns det inget tal som ägnar så mycket tid åt fiendebilden som det som hålls 2002. Talen som följer efter det lägger mer fokus på den ekonomiska situationen i takt med att utrikespolitiken får mindre fokus. Dock ska tilläggas att Irak får större fokus i talen från 2005, 2007 och 2008 än i talet från 2002, eftersom kriget där inte inletts än vid den tidpunkten.

Efter den 11 september förändrades State of the Union drastiskt mot talet från 2000. Dels hade en ny president trätt in i Vita huset och dels hade terrorattackerna på World Trade Center utförts. Fiendebilden förändras, blir i samma sekund både mer abstrakt och mer konkret på två separata plan. Abstrakt i den mening att fienden inte syns, inte finns på en karta, inte kan kopplas till en nation, även om detta görs försök till. Mer konkret i den mån att den utgörs av ett nätverk vilket innebär att arbetet med att bekämpa detta blir mer polisiärt än militärt. I övrigt skall sägas om denna tid att USA befann sig i en djup lågkonjunktur, vilket även Bush nämner inledningsvis, om än i en bisats:

As we gather tonight, our Nation is at war; our economy is in recession; and the civilized world faces unprecedented dangers. Yet, the state of our Union has never been stronger. (George W. Bush, 2002)

Överhuvudtaget är det en beslutsam president som talar, och det finns starka kopplingar mellan det som behövs göras och att amerikanerna måste ha överseende med att trots att ekonomin är så dålig, måste försvaret uttökas till rekordhöjder.

It costs a lot to fight this war. We have spent more than a billion dollars a month, over \$30 million a day, and we must be prepared for future operations. [...] Afghanistan proved that expensive precision weapons defeat the enemy and spare innocent lives, and we need more of them. (George W. Bush, 2002)

My budget includes the largest increase in defense spending in two decades, because while the price of freedom and security is high, it is never too high. Whatever it costs to defend our country, we will pay.[...] The next priority [...] is to do everything possible to protect our citizens [...] against the ongoing threat of another attack. (George W. Bush, 2002)

We can't stop short. If we stop now, leaving terror camps intact and terrorist states unchecked, our sense of security would be false and temporary. (George W. Bush, 2002)

Detta går hand i hand med säkerhetsiseringsteorin (Buzan et al. 1998), de hot som USA står inför gör att andra saker måste åsidosättas och försvaret måste prioriteras över allt. Här spelar Bush framför allt på känslan av osäkerhet, "America is no longer protected by vast oceans" (George W. Bush, 2002). Detta skulle dock inte vara möjligt att använda sig av ifall att bilden inte också innehåller ett hopp om att dessa insatser kan innebära framgång:

(W)e are winning the war on terror. The men and women of our Armed Forces have delivered a message now clear to every enemy of the United States: Even 7,000 miles away, across oceans and continents, on mountaintops and in caves, you will not escape the justice of this Nation. (George W. Bush, 2002)

Återigen kan vi också se utspel som spelar på dynamiken mellan in och utgruppen, den egna nationen mot den uppställda fiendebilden. Det är också tydligt att ingruppen måste förstärkas och inkludera fler, även de som tidigare varit fiender, eftersom den nya gemensamma fienden kräver detta. (Joireman 2003, s.67-68) Ingruppen glorifieras samtidigt som fienden utmålas som tyranner, galningar och extremister som är beredda att ta till vilka medel som helst.

Our cause is just, and it continues. Our discoveries in Afghanistan confirmed our worst fears and showed us the true scope of the task ahead. [...] (W)e must act, first and foremost, not as Republicans, not as Democrats but as Americans. [...] I know we can overcome evil with greater good. [...] In this moment of opportunity, a common danger is erasing old rivalries. [...] Deep in the American character, there is honor, and it is stronger than cynicism. (George W. Bush 2002)

Our enemies send other people's children on missions of suicide and murder. They embrace tyranny and death as a cause and a creed. (George W. Bush, 2002)

Vidare spelar Bush vidare på synen av det egna folket som utvalt och unikt, vilket är en viktig komponent. (Rouhana & Bar-Tal 1998, s.765) Här återkommer han till samma retorik angående det amerikanska folkets utvaldhet som Harry Truman använde i Trumandoktrinen 1947:

we've been called to a unique role in human events. (George W. Bush, 2002)

För att fortsätta kriget mot terrorismen vill Bush också starta ett nytt krig, vilket gör att det är viktigt att även måla upp Irak som en fiende i klass med de som redan utpekats, tillsammans utgör de nu "an axis of evil":

Iraq [...] is a regime that has something to hide from the civilized world. (George W. Bush, 2002)

States like these and their terrorist allies constitute an axis of evil, arming to threaten the peace of the world. [...] They could attack our allies or attempt to blackmail the United States. In any of these cases, the price of indifference would be catastrophic. (George W. Bush, 2002)

Lanseringen av det nya begreppet är centralt, det är en tydlig del i det nya narrativet och något som man senare kan återkomma till för att återfå samma känsla som det bringade första gången det sades.

Sammanfattningsvis kan det sägas att den nya fiendebild som projiceras 2002 och framåt i stor mån stämmer överens med de teorier som presenterades inledningsvis i den här uppsatsen. Detta gäller framför allt framställandet av fienden i enlighet med teorier om in och utgrupper, men också att det i hög grad är så att hotet från terrorismen säkerhetsiserats för att ursäktas både tveksamma metoder och de stora påfrestningar på den redan ansträngda ekonomin som kriget mot terrorismen kräver. Hotet från terrorismen framställs med lika stort allvar som hotet från kommunismen gjordes 1947 och retoriken angående det amerikanska folkets ansvar gentemot resten av världen likaså.

6 Slutsats och Diskussion

För att återgå till de hypoteser som jag ställde upp i början av den här uppsatsen så kan vi se att de till stor del varit välgrundade. Med facit i hand är det tydligt att hypotes nummer 2 kunde ha varit mer specifik i var de förväntade uppgångarna av fiendebilden borde funnits. Hypotes nummer 1 var att USA har fått en förändrad fiendebild efter kalla krigets slut, och detta menar jag är totalt belagt av både den kvantitativa och kvalitativa studien. Hypotes nummer 2 är också belagd, det finns både upp och nedgångar i förekomsten av de valda begreppen i den kvantitativa studien och också en tydlig skiftning i den kvalitativa analysen, som också motsvarar de resultat som framkommit vid den initiala innehållsanalysen. Vad gäller hypotes 3 står det utom tvivel att också denna byggde på ett korrekt antagande. Inte i något annat tal användes de valda orden vid så många tillfällen, inte heller lades vid något annat tal så mycket tid åt att beskriva den yttre fiendebilden. Det finns en stor skillnad mellan det tal som hålls 2000 och det som hålls 2002, där skiftningen är total, från en nästintill obefintlig fiendebild till en fiendebild som upptar nästan hela 2002 års State of the Union Address.

Vidare är det tydligt att säkerhetsiseringsteorin är ett tillräckligt verktyg för att diskutera den fiendebild som förmedlas i de tal som analyserats i den här uppsatsen även om detta naturligtvis kunde ha gjorts på ett ännu djupare plan om detta varit den enda teoribildningen som låg till grund för denna analys. Jag vidhåller dock att säkerhetsiseringsteorin inte är tillräcklig för att stå som ensam teoretisk bakgrund till min analys, utan att denna kompletteras utav den instrumentalistiska diskussionen om in och utgrupperingar.

Fortsättningsvis finns det utrymme för kritik av den operationalisering av den kvantitativa innehållsanalysen som gjorts, då det vid flertalet tillfällen varit så att utslag förekommit där den kvalitativa studien sedan visat på att sammanhanget inte gett samma innebörd av ordets förekomst. Den kvantitativa innehållsanalysens litteratur framhåller att det kan finnas goda skäl att frångå denna standardisering för att istället arbeta med kodningsenheter som exempelvis "texten ger uttryck för x" eller "texten ger inte uttryck för x". Detta kunde naturligtvis ha gjorts även i denna studie, dock vill jag vidhålla att resultaten i den kvantitativa studien ändå är över lag överensstämmande med den kvalitativa textanalysens, varvid det inte finns några omfattande skäl att ifrågasätta validiteten.

Slutligen så vill jag tillägga att det hermeneutiska förhållningssätt som jag använt för att tolka de tal som använts som empiri i den här uppsatsen har varit nödvändig för att kunna hålla den distans och uteslutning av det normativa förhållningssätt som har efterstävats. Med denna metod som bakgrund har det

varit möjligt att skriva om nödvändigheten av ett visst utmålande av fienden och ingruppen utifrån den aktör som utgjort texten i den hermeneutiska betydelsen utan att för den sakens skull värdera huruvida andra menar att detta varit eftersträvansvärt. När nödvändighet framställts har det alltså varit mot bakgrund av vad jag tolkat som aktörens mening av nödvändighet, inte utifrån mina egna värderingar. Jag vill hävda att detta gjort att jag har uppfyllt de krav på tolkningsperspektiv som Esaiasson et al. tar upp vilket jag också redogör för.

7 Referenser

Litteratur

- Boréus, Kristina & Göran Bergström. 2005. "Innehållsanalys" i Göran Bergström & Kristina Boréus (red) *Textens mening och makt*. Danmark: Studentlitteratur
- Buzan, Barry, Ole Waever, & Jaap de Wilde. 1998 *Security: A New Framework for Analysis* Boulder: Lynne Rienner Publishers
- Chollet, Derek & James Goldgeier. 2008. *America Between the Wars*. New York: PublicAffairs
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wägnerud. 2002. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Joireman, Sandra F. 2003. *Nationalism and Political Identity*. London: Continuum
- Rouhana, N. & Bar-Tal, D. (1998) "Psychological Dynamics of Intractable Conflicts. The Israeli-Palestinian Case". *American Psychologist*, 53, 761-770
- Teorell, Jan & Torsten Svensson. 2007. *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- Wood, David. 1991. "Introduction: Interpreting narrative". I Wood, David (Red.) *On Paul Ricoeur: narrative and interpretation*. London: Routledge

State of the Union Addresses och andra tal inför kongressen

- George Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the Persian Gulf Crisis and the Federal Budget Deficit" September 11, 1990a. Online by George Bush Presidential Library and Museum, Tillgänglig:
http://bushlibrary.tamu.edu/research/public_papers.php?id=2217&year=1990&month=9
Hämtdatum: 2012-01-04
- George Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 31, 1990b. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=18095>.
Hämtdatum: 2012-01-03

George Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January

29, 1991. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=19253>.
Hämtdatum: 2012-01-03

George Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January

28, 1992. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=20544>.
Hämtdatum: 2012-01-03

William J. Clinton: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January 25, 1994. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=50409>.
Hämtdatum: 2012-01-03

William J. Clinton: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January 24, 1995. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=51634>.
Hämtdatum: 2012-01-03

William J. Clinton: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January 23, 1996. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=53091>.
Hämtdatum: 2012-01-03

William J. Clinton: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
February 4, 1997. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=56280>.
Hämtdatum: 2012-01-03

William J. Clinton: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January 27, 1998. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=56280>.
Hämtdatum: 2012-01-03

William J. Clinton: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January 19, 1999. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=57577>.
Hämtdatum: 2012-01-03

William J. Clinton: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January 27, 2000. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=58708>.
Hämtdatum: 2012-01-03

George W. Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union,"
January 29, 2002. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29644>.
Hämtdatum: 2012-01-03

- George W. Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 28, 2003. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29645>. Hämtdatum: 2012-01-03
- George W. Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 20, 2004. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29646>. Hämtdatum: 2012-01-03
- George W. Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," February 2, 2005. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=58746>. Hämtdatum: 2012-01-03
- George W. Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 31, 2006. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=65090>. Hämtdatum: 2012-01-03
- George W. Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 23, 2007. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=24446>. Hämtdatum: 2012-01-03
- George W. Bush: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 28, 2008. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=76301>. Hämtdatum: 2012-01-03
- Barack Obama: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 27, 2010. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=87433>. Hämtdatum: 2012-01-03
- Barack Obama: "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union," January 25, 2011. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=88928>. Hämtdatum: 2012-01-03
- Harry S. Truman: "Address of the President to Congress, Recommending Assistance to Greece and Turkey", March 12, 1947. Harry S. Truman Administration, Elsey Papers. Tillgänglig: http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/doctrine/large/documents/index.php?pagenumber=2&documentdate=1947-03-12&documentid=5-9
Hämtdatum: 2012-01-04

Elektroniska dokument

FBI, 2008 Tillgänglig: http://www.fbi.gov/news/stories/2008/february/tradebom_022608
Hämtdatum: 2012-01-04

Säkerhetsrådsresolution 1368 (2001) S/RES/1368 (2001)
Tillgänglig: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>
Hämtdatum: 2012-01-04

The American Presidency Project, 2011
Tillgänglig: <http://www.presidency.ucsb.edu/sou.php#axzz1iNYR6wRB>
Hämtdatum: 2012-01-04